

POSTANOWIENIE

9 marca 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Karol Weitz (przewodniczący)

SSN Agnieszka Piotrowska (sprawozdawca)

SSN Roman Trzaskowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 9 marca 2026 r. w Warszawie

skargi kasacyjnej E. spółki akcyjnej w G.

od postanowienia Sądu Okręgowego w Płocku

z 23 marca 2022 r., IV Ca 895/20,

w sprawie z wniosku E. spółki akcyjnej w G.

z udziałem A.B.

o ustanowienie służebności przesyłu,

oddala skargę kasacyjną.

Agnieszka Piotrowska

Karol Weitz

Roman Trzaskowski

(A.D.)

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 8 października 2020 r. Sąd Rejonowy w Gostyninie ustanowił na rzecz wnioskodawcy E. S.A. w G. służebność przesyłu, obciążającą bliżej opisaną nieruchomość uczestnika A.B., objętą księgą wieczystą [...], polegającą na prawie do korzystania z tej nieruchomości przez tego uprawnionego, będącego właścicielem urządzeń służących do przesyłu energii elektrycznej w postaci napowietrznej linii energetycznej średniego napięcia 15 kV typu AFL3*70

oraz niskiego napięcia 0,4 kV typu A14*16, których odcinki zlokalizowane są w granicach działki gruntu nr [...] położonej w miejscowości S., w zakresie lokalizacji tych urządzeń energetycznych w granicach nieruchomości na bliżej opisanej mapie sporządzonej przez biegłego geodetę T.S., na prawie wejścia i wjazdu na nieruchomość obciążoną przez pracowników przedsiębiorcy będącego właścicielem urządzeń, a także przez wszystkie podmioty i osoby, którymi ten przedsiębiorca się posługuje w związku z prowadzoną działalnością wraz z koniecznym sprzętem, w celu wykonywania niezbędnych czynności technicznych związanych z eksploatacją, remontami i modernizacją tych urządzeń, zgodnie z ich przeznaczeniem (pkt 1). Sąd Rejonowy zasądził także od wnioskodawcy na rzecz uczestnika kwotę 10 000 zł z tytułu wynagrodzenia za ustanowienie wyżej opisanej służebności (pkt 2) oraz orzekł o kosztach postępowania (pkt 3, 4 i 5).

Sąd Rejonowy ustalił, że uczestnik postępowania A.B. jest właścicielem nieruchomości położonej we wsi S., gm. S. składającej się z działki gruntu nr [...], dla której Sąd Rejonowy w Gostyninie prowadzi księgę wieczystą nr [...]. Przez działkę nr [...] przebiega napowietrzna linia energetyczna średniego napięcia 15 kV typu AFL3*70 odcinkiem o długości 70 m oraz znajduje się na niej jeden słup tej linii. Ponadto przez tę działkę przebiega także napowietrzna linia niskiego napięcia 0,4 kV typu A14*16 na odcinku 3 metrów; na działce jest usytuowany jeden słup tej linii. Urządzenia te, którymi przesyłana jest energia elektryczna, stanowią własność wnioskodawcy E. S.A. w G. Wnioskodawca jest przedsiębiorstwem energetycznym, prowadzącym działalność gospodarczą w zakresie dystrybucji energii elektrycznej, następcą prawnym opisanych przez Sąd Rejonowy podmiotów, zajmujących się dostarczaniem energii elektrycznej. Urządzenia te zostały wybudowane na nieruchomości bez zgody poprzednika prawnego uczestnika, wnioskodawca nie ma tytułu prawnego do korzystania z nieruchomości uczestnika w zakresie tych urządzeń. W dniu 31 lipca 2013 r. uczestnik wniósł przeciwko wnioskodawcy do Sądu Rejonowego w Gostyninie pozew o nakazanie usunięcia powyższego słupa, ale postępowanie w tej sprawie (I C 538/13) zostało zawieszone postanowieniem z 29 listopada 2013 r. do czasu zakończenia niniejszego postępowania.

Opierając się na tych ustaleniach faktycznych Sąd Rejonowy doszedł do przekonania, że wniosek E. S.A. w G. zasługuje na uwzględnienie w całości w świetle art. 305¹ – 305⁴ k.c. Ustanawiając służebność przesytu w miejscu dotychczasowego usytuowania wskazanych we wniosku urządzeń elektroenergetycznych na działce uczestnika, Sąd Rejonowy podzielił pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w uchwale z 26 lipca 2017 r., III CZP 28/17, iż w sprawie z wniosku przedsiębiorcy przesyłowego o ustanowienie służebności przesytu dla istniejących urządzeń przesyłowych nie jest dopuszczalne ustanowienie służebności przesytu według innego przebiegu niż istniejący na gruncie. Sąd pierwszej instancji zaznaczył, że ma świadomość, iż obecne usytuowanie urządzeń jest uciążliwe dla uczestnika i uniemożliwia mu zagospodarowanie działki zgodnie z jego wolą i interesem. Stwierdził jednak, że Sąd nie ma kompetencji w tej sprawie do nakazania wnioskodawcy przeniesienia urządzenia przesyłowego w miejsce bardziej dogodne dla wnioskodawcy, ani do badania, czy inny przebieg istniejącego już urządzenia przesyłowego na gruncie prowadziłby do mniejszego ograniczenia wykonywania prawa własności.

Po rozpoznaniu apelacji uczestnika A.B. wniesionej od powyższego orzeczenia, Sąd Okręgowy w Płocku postanowieniem z 23 marca 2022 r. zmienił zaskarżone postanowienie w pkt 1 i 2, w ten sposób, że ustanowił na rzecz E. S.A. w G. służebność przesytu, obciążającą nieruchomość położoną w A., O., O. i S., oznaczoną w ewidencji gruntów jako działki nr [...], [...], [...], [...], [...], objętą księgą wieczystą [...], polegającą na prawie korzystania z tej nieruchomości przez tego uprawnionego, będącego właścicielem urządzeń służących do przesytu energii elektrycznej w postaci napowietrznej linii energetycznej niskiego napięcia 0,4 kV typu AI4*16, której odcinek zlokalizowany jest w granicach działki gruntu oznaczonej nr [...] położonej w miejscowości S., w zakresie lokalizacji tych urządzeń energetycznych w granicach nieruchomości na bliżej opisanej mapie sporządzonej przez biegłego geodetę T.S., na prawie wejścia i wjazdu na nieruchomość obciążoną przez pracowników przedsiębiorcy będącego właścicielem urządzeń, a także przez wszystkie podmioty i osoby, którymi ten przedsiębiorca się posługuje w związku z prowadzoną działalnością wraz z koniecznym sprzętem w celu wykonywania niezbędnych czynności technicznych

związanych z eksploatacją, konserwacją, remontami i modernizacją tych urządzeń, zgodnie z ich przeznaczeniem. Sąd Okręgowy zasądził od wnioskodawcy na rzecz uczestnika kwotę 400 zł z tytułu wynagrodzenia za ustanowienie służebności opisanej w pkt 1 oraz oddalił wniosek w pozostałej części.

Sąd Okręgowy ustalił dodatkowo, że usytuowanie na działce nr [...] należącej do A.B. dwuramiennego słupa, stanowiącego element składowy napowietrznej linii średniego napięcia 15kV w centralnej części siedliska uniemożliwia wzniesienie budynków gospodarczych w postaci m. in. chłodni przeznaczonej do przechowywania warzyw. Inwestycja ta jest celowa z punktu widzenia profilu działalności rolniczej prowadzonej przez uczestnika i stanowiącej źródło utrzymania jego rodziny. Sporny słup posadowiony został w centralnej części siedliska przez pracowników poprzednika prawnego wnioskodawcy bez jakichkolwiek uzgodnień z ówczesnym właścicielem nieruchomości M.B. i pod jego nieobecność. W piśmie z 29 kwietnia 2014 r. Urząd Gminy w S. wskazał, odpowiadając na pytanie uczestnika, że zlokalizowanie na pozostałej części zabudowanej działki nr [...] budynku wiaty na sprzęt rolniczy i przechowalni warzyw jest niemożliwe ze względu na linię energetyczną oraz centralnie zlokalizowany na działce podwójny słup energetyczny. Pismem z 9 lipca 2013 r., pełnomocnik A.B. wystąpił do E. Spółki Akcyjnej w G. z żądaniem przywrócenia stanu zgodnego z prawem i zaniechania naruszania własności uczestnika przez przesunięcie opisanego wyżej słupa elektrycznego z linią napowietrzną w terminie jednego miesiąca. W dniu 31 lipca 2013 r. do Sądu Rejonowego w Gostyninie wpłynął pozew A.B. skierowany przeciwko E. S.A. w G., zarejestrowany pod sygnaturą I C 538/13, w którym powód domagał się zobowiązania pozwanego do usunięcia z działki nr [...] opisanego wyżej urządzenia elektroenergetycznego w terminie 2 miesięcy od dnia uprawomocnienia się orzeczenia wydanego w sprawie. W uzasadnieniu żądania A.B. wskazał, że aktualne posadowienie słupa średniego napięcia 15kV nie pozwala na korzystanie z prawa własności, w szczególności na wybudowanie na przedmiotowej działce budynków gospodarczych, w tym chłodni. W reakcji na ten pozew, E. S.A. w G. złożyła w dniu 7 października 2013 r. do Sądu Rejonowego w Gostyninie wniosek wszczynający niniejsze postępowanie, podkreślając w jego uzasadnieniu, że nie dysponuje dowodami obligacyjnego, ani

rzeczowego tytułu prawnego do korzystania z nieruchomości uczestnika w zakresie usytuowanych na niej urządzeń przesyłowych. Postępowanie w sprawie I C 538/13 zostało zawieszone do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia wniosku E. S.A. o ustanowienie służebności przesyłu.

W toku postępowania w tej sprawie, na rozprawie w dniu 8 maja 2014 r. pełnomocnik wnioskodawcy nie zaprzeczył, że z technicznego punktu widzenia możliwa jest przebudowa spornej linii w odcinku biegnącym przez nieruchomość uczestnika. Przedstawił dwie możliwe technicznie wersje przebudowy tej linii w taki sposób, aby przebiegała jedynie wzdłuż granicy działki nr [...] z działką nr [...] i w dalszej części poza granicą działki uczestnika. Przebudowa fragmentu spornej linii w sposób znoszący istniejące aktualnie uciążliwości dla wykonywania przez A.B. prawa własności jest możliwa w czterech wariantach, wskazanych w przytoczonej i zaaprobowanej przez Sąd Okręgowy opinii biegłej sądowej, przy czym dwa z nich (wariant nr III i nr IV) nie wymagają zgód właścicieli innych nieruchomości. Realizacja przedmiotowych wariantów przebudowy linii wymaga zgody zarządcy/właściciela drogi publicznej na przejście przez pas drogowy oraz zgody Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w W. Zgodnie z pismem tej ostatniej instytucji z 22 stycznia 2015 r. istnieje możliwość ulokowania spornego słupa w pobliżu rowu melioracyjnego, przy czym należy zaprojektować jego usytuowanie w sposób zabezpieczający przed ryzykiem uszkodzenia drenowania oraz przewrócenia się słupa w razie wezbrania powodziowego a także nieutrudniający prac niezbędnych do utrzymania rowu. Koszty przebudowy według wariantu nr III oszacowane zostały przez biegłą na 167 255,40 zł, zaś dla wariantu nr IV na 165 797,85 zł.

Dokonując oceny prawnej poczynionych ustaleń faktycznych, Sąd Okręgowy podzielił pogląd wyrażony w orzecznictwie Sądu Najwyższego zgodnie z którym, w postępowaniu o ustanowienie służebności przesyłu Sąd jest związany ustaloną podstawą faktyczną żądania (w postaci istnienia na nieruchomości określonych urządzeń przesyłowych) i nie jest uprawniony do nakazania przeniesienia urządzeń przesyłowych w inne miejsce. Z tej przyczyny nie mogło dojść do uwzględnienia wniosku apelacji uczestnika, zmierzającego do zmiany postanowienia Sądu Rejonowego przez ustanowienia służebności przesyłu z jednoczesnym określeniem

nowej lokalizacji urządzeń przesyłowych według wariantu III lub IV przedstawionych w opinii biegłej sądowej w zakresie linii i stacji elektroenergetycznych. Badanie alternatywnego przebiegu urządzeń przesyłowych nie może zatem, zdaniem Sądu drugiej instancji, doprowadzić do nakazania zmiany ich lokalizacji w postępowaniu o ustanowienie służebności przesyłu; nie pozostaje jednak bez wpływu na ustalenie przesłanek, o których mowa w art. 305² § 1 k.c., co jest szczególnie widoczne w okolicznościach tej sprawy.

Sąd Okręgowy stwierdził dalej, iż w orzecznictwie Sądu Najwyższego podniesiono, że jeżeli na danej nieruchomości, objętej wnioskiem o ustanowienie służebności przesyłu, istnieją już urządzenia przesyłowe, to można przyjąć domniemanie faktyczne konieczności ich funkcjonowania w miejscu położenia. W takiej sytuacji ocenie sądu podlega tylko to, czy bez ustanowienia służebności przesyłu możliwe jest właściwe korzystanie z tych urządzeń przez przedsiębiorcę przesyłowego, ewentualnie, jak należy ocenić zakres właściwego koniecznego korzystania, któremu odpowiada zakres ograniczenia korzystania z nieruchomości przez jej właściciela (postanowienie z 20 kwietnia 2016 r., V CSK 510/15 i z 29 września 2016 r., V CSK 2/16 oraz uchwała z 26 lipca 2021 r., III CZP 28/17).

Powyższe domniemanie faktyczne konieczności przebiegu urządzeń linii średniego napięcia 15 kV i lokalizacji dwuramiennego słupa w dotychczasowym miejscu na działce uczestnika zostało w tej sprawie, zdaniem Sądu Okręgowego, skutecznie obalone. Ze zgromadzonego materiału dowodowego, w tym opinii biegłej, wynika bowiem jednoznacznie, że istnieją cztery możliwe technicznie sposoby przebudowy tej linii w sposób, który umożliwiłby przedsiębiorcy przesyłowemu dalsze niezakłócone korzystanie z urządzeń, przy jednoczesnym minimalnym obciążeniu nieruchomości uczestnika. Dwa z nich (opisane wyżej warianty III i IV) nie wymagają nawet uzyskania zgody właścicieli innych nieruchomości sąsiednich na przeprowadzenie prac z tym związanych i posadowienie urządzeń w innym miejscu. Sam wnioskodawca wyraźnie przyznał istnienie takiej możliwości, przedstawiając z własnej inicjatywy dwie alternatywne lokalizacje przedmiotowych urządzeń. Sąd Okręgowy akcentował dalej, że bez znaczenia pozostaje konieczność poniesienia przez wnioskodawcę kosztów przebudowy urządzeń. Poprzednik prawny wnioskodawcy nie tylko bez podstawy

prawnej, ale także bez jakichkolwiek uzgodnień z właścicielem gruntu i pod jego nieobecność, posadawił sporny słup linii średniego napięcia w środkowej części siedliska, a następnie korzystał z nieruchomości przez kilkadziesiąt lat, nie podejmując żadnych kroków w celu prawnego uregulowania istniejącej sytuacji. Wnioskodawca złożył wniosek o ustanowienie służebności przesyłu dopiero w obliczu perspektywy uwzględnienia powództwa negatoryjnego A.B. Sąd zwrócił także uwagę, że wnioskodawca, jako przedsiębiorca przesyłowy nie tylko świadczy usługi istotne z punktu widzenia potrzeb społeczeństwa, ale także prowadzi działalność gospodarczą nastawioną na zysk, zaś korzystanie z nieruchomości uczestnika pozwala mu go osiągać. W tej sytuacji oczekiwanie przez wnioskodawcę, że koszty ewentualnej przebudowy linii poniesie właściciel gruntu jest, zdaniem Sądu Okręgowego, niezasadne w świetle zasad współżycia społecznego. Potencjalna przerwa w dostawie energii elektrycznej dla odbiorców, wynikająca z przeniesienia urządzenia przesyłowego, także nie wydaje się znacząca, skoro sam wnioskodawca, wskazując w toku sprawy na możliwość przeniesienia linii w inne miejsce, nie podkreślał w sposób szczególny tej okoliczności. Z podanych przyczyn Sąd drugiej instancji orzekł reformatoryjnie, oddalając wniosek w zakresie służebności przesyłu związanej z linią energetyczną średniego napięcia 15 kV typu AFL3*70 i dwuramiennym słupem ulokowanym na działce nr [...].

W skardze kasacyjnej wnioskodawca, zaskarżając powyższe postanowienie w części oddalającej wniosek o ustanowienie służebności przesyłu w wyżej opisanym zakresie, zarzucił naruszenie:

- art. 305¹ k.c. w zw. z art. 305² § 1 k.c. przez oddalenie przez Sąd Okręgowy wniosku o ustanowienie służebności przesyłu w zakresie linii średniego napięcia 15 kV w sytuacji, w której, zdaniem skarżącego, zostały spełnione przewidziane w tych przepisach przesłanki uwzględnienia wniosku,

- art. 305² § 1 k.c. przez uznanie, iż domniemanie faktyczne konieczności funkcjonowania urządzeń elektroenergetycznych w miejscu ich posadowienia zostało obalone poprzez istniejącą możliwość przebudowy urządzeń wynikającą z opinii biegłego A.S.,

- art. 305¹ k.c. w zw. z art. 305² § 1 k.c. przez uznanie, iż w postępowaniu o ustanowienie służebności przesyłu sąd może badać, czy inne możliwe lokalizacje urządzeń przesyłowych na gruncie prowadziłyby do mniejszego ograniczenia wykonywania prawa własności albo w ogóle to ograniczenie wyłączały,

- art. 5 k.c. w zw. z art. 305¹ k.c. w zw. z art. 305² § 1 k.c. przez uznanie, iż mimo zaistnienia ustawowych przesłanek, zasady współżycia społecznego stoją na przeszkodzie ustanowieniu służebności przesyłu,

- art. 231 k.p.c. przez uznanie, że domniemanie faktyczne konieczności funkcjonowania urządzeń elektroenergetycznych w miejscu ich posadowienia zostało obalone poprzez istniejącą możliwość przebudowy urządzeń wynikającą z opinii biegłego.

Formułując te podstawy kasacyjne, skarżący wniósł o uchylenie postanowienia *w* zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzut naruszenia art. 231 k.p.c. przez uznanie, że domniemanie faktyczne konieczności funkcjonowania urządzeń elektroenergetycznych w miejscu ich posadowienia zostało obalone poprzez istniejącą możliwość przebudowy (przesunięcia) urządzeń, wynikającą z opinii biegłego, nie poddaje się kontroli kasacyjnej. Prawdliwość zastosowania art. 231 k.p.c. (domniemanie faktyczne) w danej sprawie należy do domeny ustalania podstawy faktycznej rozstrzygnięcia (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 578/17). Tymczasem stosownie do art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów.

Przechodząc do oceny materialnoprawnych podstaw skargi kasacyjnej należy przypomnieć, że stosownie do art. 305¹ k.c., nieruchomość można obciążyć na rzecz przedsiębiorcy, który zamierza wybudować lub którego własność stanowią urządzenia, o których mowa w art. 49 § 1 k.c., prawem polegającym na tym, że przedsiębiorca może korzystać w oznaczonym zakresie z nieruchomości obciążonej, zgodnie z przeznaczeniem tych urządzeń (służebność przesyłu).

W razie niezawarcia umowy ustanowienia służebności przesyłu lub innej umowy nazwanej albo wykroczenia przy zawieraniu umowy poza granice określone w art. 353¹ k.c., a także wtedy, gdy między stronami jest spór o prawo korzystania z nieruchomości przez przedsiębiorstwo przesyłowe, ewentualnie o wysokość wynagrodzenia za obciążenie nieruchomości, znajduje zastosowanie art. 305¹-305⁴ k.c., a rozwiązaniem sporu staje się ustanowienie na drodze sądowej służebności przesyłu za odpowiednim wynagrodzeniem ustalonym przez sąd (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 7 sierpnia 2014 r., II CSK 573/13, OSNC 2015, nr 7-8, poz. 90). Zgodnie bowiem z art. 305² § 1 k.c., jeżeli właściciel nieruchomości odmawia zawarcia umowy o ustanowienie służebności przesyłu, a jest ona konieczna dla właściwego korzystania z urządzeń, o których mowa w art. 49 § 1 k.c., przedsiębiorca może żądać jej ustanowienia za odpowiednim wynagrodzeniem. Przytoczony przepis tworzy dla przedsiębiorcy przesyłowego uprawnienie do domagania się „przymusowego” obciążenia określonej nieruchomości przedmiotową służebnością, jeśli wykaże on, że to ograniczone prawo rzeczowe jest konieczne dla właściwego korzystania z urządzeń przesyłowych.

Wykładnia tej ostatniej przesłanki jest w istocie przedmiotem sporu w tej sprawie.

W przytoczonych przez Sądy *meriti* orzeczeniach Sądu Najwyższego w postaci postanowień z 20 kwietnia 2016 r., V CSK 510/15 i z 29 września 2016 r., V CSK 2/16, wydanych w sprawach z wniosków przedsiębiorców przesyłowych o ustanowienie służebności przesyłu w zakresie już istniejących na gruntach uczestników postępowania urządzeń przesyłowych, Sąd Najwyższy rozważał bezpośrednio nie tyle konieczność ustanowienia służebności (bo ta, jak się wydaje, była niesporna), ile kwestię, czy w ramach tego postępowania, dopuszczalne jest nakazanie przedsiębiorcy przesyłowemu, aby istniejące już urządzenia przesunął lub zlokalizował w innym miejscu. W tym kontekście wyrażono w tych orzeczeniach pogląd, że w postępowaniu o ustanowienie służebności przesyłu, sąd jest związany żądaniem wniosku i ustaloną podstawą faktyczną żądania (w postaci istnienia na nieruchomości określonych urządzeń przesyłowych o określonej lokalizacji) i nie jest uprawniony do nakazania przedsiębiorcy przeniesienia urządzeń przesyłowych w inne miejsce. Sąd orzekający w tego rodzaju sprawie nie ma, w ocenie Sądu

Najwyższego wyrażonej w przytoczonych judykatach, kompetencji do badania, czy inny przebieg urządzenia przesyłowego na gruncie prowadziłby do mniejszego ograniczenia wykonywania prawa własności. Sąd Najwyższy podniósł także, że przy ustanawianiu służebności przesyłu na podstawie art. 305¹ k.c. element korzyści (dla uprawnionego) i element obciążenia (dla właściciela nieruchomości) powinien być badany przy uwzględnieniu istniejących już urządzeń, stanowiących własność przedsiębiorstwa wnioskodawcy, w zasadzie z zachowaniem także ich pierwotnej lokalizacji przestrzennej. Sformułowano także w nich pogląd, nie rozwijając jednak wyводу prawnego w tym zakresie, że jeśli urządzenia przesyłowe są już wybudowane na gruncie, to można przyjąć domniemanie faktyczne konieczności ich funkcjonowania w miejscu ich położenia.

W uzasadnieniu uchwały z 26 lipca 2017 r., III CZP 28/17 (OSNC 2018, nr 4, poz.38) Sąd Najwyższy podniósł, opierając się głównie na wykładni językowej art. 305¹ i art. 305² k.c., że z przepisów tych nie wynika, aby w postępowaniu o ustanowienie służebności przesyłu istniała możliwość żądania przemieszczenia wybudowanego już urządzenia przesyłowego. Powtórzył przytoczoną wyżej tezę, że jeśli urządzenia przesyłowe są już wybudowane na gruncie, to można przyjąć domniemanie faktyczne konieczności ich funkcjonowania w miejscu ich dotychczasowego położenia. Uzupełnił ją o zapatrywanie, że w sprawie o ustanowienie służebności przesyłu ocenie sądu orzekającego podlega tylko to, czy bez ustanowienia służebności możliwe jest korzystanie z urządzeń, ewentualnie jaki jest niezbędny zakres obciążenia nieruchomości niezbędny do korzystania z urządzeń. Rozważania te doprowadziły do sformułowania w uchwale poglądu, że w sprawie z wniosku przedsiębiorcy przesyłowego o ustanowienie służebności przesyłu dla istniejących urządzeń przesyłowych nie jest dopuszczalne ustanowienie służebności przesyłu według innego przebiegu niż istniejący. W uzasadnieniu uchwały Sąd Najwyższy wskazał jednak, że uciążliwość dotychczasowego usytuowania urządzeń przesyłowych na gruncie podlega ocenie w kontekście określonej w art. 305² § 1 k.c. przesłanki konieczności, która powinna uwzględniać także interes właściciela obciążonej nieruchomości w aspekcie dostosowania zakresu służebności do usprawiedliwionych potrzeb przedsiębiorcy

co do zakresu korzystania z urządzeń i jak najmniejszego stopnia obciążenia nieruchomości.

Przenosząc te rozważania na grunt tej sprawy należy zauważyć, że ustanowienie służebności przesyłu jest konieczne dla właściwego korzystania przez przedsiębiorcę z posadowionych na cudzym gruncie urządzeń przesyłowych wtedy, gdy przedsiębiorca przesyłowy nie może korzystać legalnie z cudzego gruntu w celu utrzymania, eksploatacji, modernizacji itp. określonego urządzenia przesyłowego, albowiem nie posiada w tym zakresie tytułu prawnego do nieruchomości. W związku z tym musi uzyskać ten tytuł prawny, skuteczny wobec każdorazowego jej właściciela, żeby możliwe było prowadzenie przez niego działalności w oparciu o te urządzenia. W tym sensie, w przypadku odmowy właściciela gruntu obciążenia jego gruntu w drodze umowy albo sporu na tym tle, ustanowienie służebności przesyłu w drodze orzeczenia sądowego jest zawsze konieczne. Z przytoczonych wyżej orzeczeń Sądu Najwyższego wynika jednak kwestia, którą skarżący zdaje się pomijać, a mianowicie kwestia charakteru prawnego domniemania faktycznego konieczności funkcjonowania wybudowanych już urządzeń przesyłowych w miejscu ich dotychczasowego położenia, które jest domniemaniem wzruszalnym.

Należy zgodzić się z poglądem, podzielanym zresztą także przez Sąd Okręgowy w tej sprawie, że w ramach postępowania o ustanowienie służebności nie jest dopuszczalne ustanowienie służebności przesyłu w zakresie innego usytuowania urządzeń przesyłowych na gruncie niż istniejące. Nie oznacza to jednak, w ocenie Sądu Najwyższego rozpoznającego tę skargę kasacyjną, niedopuszczalności ustalenia przez Sąd orzekający, czy nie zostało obalone owo domniemanie faktyczne konieczności dalszego funkcjonowania urządzeń przesyłowych w dotychczasowym miejscu i czy nie ma możliwości ich alternatywnego usytuowania na gruncie objętym wnioskiem w tym sensie, że jest to technicznie możliwe i wykonalne, nawet jeśli wiąże się z kosztami i uciążliwościami dla przedsiębiorcy przesyłowego. W ocenie Sądu Najwyższego, taka ocena jest dopuszczalna i może prowadzić, jako przesłanka rozstrzygnięcia, do oddalenia wniosku przedsiębiorcy przesyłowego o ustanowienie służebności przesyłu w dotychczasowym przebiegu urządzeń przesyłowych. Tego rodzaju ocena

powinna być osadzona w realiach każdej indywidualnie rozpoznawanej sprawy oraz szczególnie starannie rozważona i uargumentowana przez Sąd, tak jak to miało miejsce w tej sprawie. Sąd Okręgowy przedstawił w uzasadnieniu swojego postanowienia pogłębioną analizę sprawy, przedstawił argumenty każdej ze stron oraz przekonująco wyłożył motywy częściowego oddalenia wniosku, które należy zaaprobować.

W tym stanie rzeczy, orzeczono, jak w sentencji (art. 398¹⁴ w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.)

Agnieszka Piotrowska

Karol Weitz

Roman Trzaskowski

(A.D.)

[r.g.]